

співчуття, порозуміння. Становлення нової парадигми вітчизняної освіти відбувається в процесі конкуренції різних моделей, експериментування і еkleктичного поєднання різнорідних елементів в межах одних програм. Відчутними є постмодерні віяння в освітньому процесі. Основні тенденції і моделі освіти можна спостерігати в сучасній практиці викладання і виховання в українських освітніх закладах. Одна з тенденцій в освітній сфері України передбачає визнання індивідуальності, самобутності, самоцінності кожної людини, її розвитку не стільки як колективного суб'єкта, а перш за все як індивіда, наділеного неповторним досвідом. Даний підхід значною мірою спирається на ірраціональні моменти людського існування. До речі, такі настанови в освіті і вихованні відповідають менталітету українського народу, якому властиві здавна сформовані риси волелюбності, прагнення до незалежності, інтровертивності тощо. Ці тенденції, що існують поруч, можна розглядати як процес формування нової парадигми освіти в Україні, в якій є елементи синергетичного підходу в освітній галузі і яка базується на гармонійному поєднанні як раціональних, так і ірраціональних (також надраціональних, базованих на релігійній вірі) аспектів пізнання і діяльності.

1. Андрущенко В., Губернський Л., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. Методолого-світоглядний аналіз. – К., 2002; 2. Вейс Дж. Едвард молодший. Времена постмодерна. – М., 2002; 3. Львівська Богословська Академія. Інформаційний вісник. – Львів, 2001; 4. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти. Навч. посібник. – К., 1996; 5. Лутай В.С. Християнський виховний ідеал в світлі сучасної науки. – Острого, 2000; 6. Сковорода Г. Начальная дверь ко християнскому добронравію // Григорій Сковорода. Повн. збір. тв. у 2-х тт. Т.1.- К., 1973; 7. Скотний В. Раціональне та ірраціональне в науці і освіті. – Київ- Дрогобич, 2003; 8. Юркевич П. Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого // Вибране. – К., 1993.

Зінаїда Шкавро

*Інституту колоїдної хімії та хімії води імені Антона Думанського НАН
України, Київ*

ВЗАЄМОВПЛИВ ТА СПОРІДНЕНІСТЬ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧИХ І ГУМАНІТАРНИХ НАУК (НА ПРИКЛАДІ СТАНОВЛЕННЯ НАУКИ СОЦІОНІКИ)

Відомо, що розвиток, як природничих, так і гуманітарних наук відбувається на основі нової парадигми. Поява нової парадигми сприяє розвитку не тільки тієї науки, на основі якої вона виникла, але стає поштовхом для нових поглядів у інших наукових галузях, чи навіть базисом становлення зовсім нового наукового напрямку.

Так, предметом вивчення філософії є загальні універсальні закони розвитку природи, суспільства. Специфіка методології пізнання даної науки

суттєво залежить від світогляду. Тобто, об'єктивна реальність вивчається залежно від пріоритету, який надається одній з основних категорій філософії – матерії чи свідомості. Таким чином, з часів Демокріта та Платона підходи у пізнанні законів Всесвіту поділяються на матеріалістичні та ідеалістичні. Далі з'являється ідеалістична діалектика Гегеля, тобто відбувається зміна парадигми, яка в свою чергу стає основою розвитку нового напрямку – діалектичного матеріалізму. В даний час у філософії є течії, що зближують досягнення езотеричних знань з науковими. На цій основі, на відміну протиставленню категорій матерії та свідомості, вони вивчаються як єдине ціле. Разом з тим, свідомість розглядається як ноуменальний феномен, тобто визнається, що вона не може бути визначена прямими методами Д. Кехо. Наші сучасники дійшли такого висновку на основі положень загальної теорії систем Л. Берталанфі. Варто відмітити, що такого плану світогляд був характерний і для філософа Г. Сковороди.

Науку, теоретична база якої дозволяє відкрити нові закони в інших наукових сферах, відносять до поліфундаментальних. Зокрема, такою є фізика, наприклад, на основі хвильового рівняння Шредінгера в хімії з'явилась можливість пояснити взаємодію елементарних частинок у самому атомі, та природу міжатомних та міжмолекулярних зв'язків і т. п. Фізична квантова теорія дозволила біологам, на основі уявлень про поглинання світлових променів квантами, розкрити механізм фотосинтезу. Теоретичні розробки Д. Гарбара лягли в основу нової парадигми і відкриття голографічного явища. Далі фізик Б. Девид пропонує розглядати Всесвіт на основі голографічної моделі, а нейрофізіолог Прайбром К. дійшов висновку, що голографічний підхід дозволяє пояснити закономірності функціонування мозку. Ці нові теорії як у фізика так і у нейрофізіолога з'явилась майже в один і той же період.

Стосовно досягнень у психології та соціології, то вони стали фундаментом народження нової науки – соціоніки. Так, новий погляд психолога К. Юнга, на функціонування психіки людини дозволяє йому розрізнити свідоме та підсвідоме (архетипи), встановити взаємовплив досвіду і поведінки. Все це дозволяє К. Юнгу не тільки класифікувати типи людей, але найголовніше створити модель функціонування психіки людини. Передбачивши, що об'єктивна реальність сприймається психікою людини диференційовано за поділом на 4 аспекти, які сприймаються 4 відповідними функціями мозку. В свою чергу, залежно від комбінації їх послідовності та пріоритету установки на зовнішні чи внутрішні чинники ним моделюється механізм функціонування певного типу людини. З'являється інструмент для аналізу, передбачення та зв'язку причин і наслідків. В свою чергу, З. Фрейдом встановлено такий важливий зв'язок як парність роботи акцептних та продуктивних функцій, виділено чотири таких пари. До ментальних, віднесено функції згруповані в блоках ЕГО і СУПЕРЕГО, до вітальних ІД та СУПЕРІД. Пізніше, Кемпінським, встановлено закон взаємозв'язку енергетичного та інформаційного метаболізму психіки у контексті з навколишнім середовищем. Все перераховане, внесло вагомий вклад не тільки в розвиток самої психології, але послужило базисом для появи нової науки соціоніки. Так, А.

Аугустинавічюте взявши за основу парадигму інформаційного метаболізму, не тільки вдосконалює модель Юнга, але на її основі виявляє та доводить, що у соціумі таких типів інформаційного метаболізму (ТЕІМ) є 16. Виявивши між ними різновид форм взаємозв'язку, вона відкрила закон інтертипних відносин, та закони розвитку соціуму. Механізм функціонування ТЕІМ у соціумі, отримав фундаментальне обґрунтування з позицій теорії систем (В Ермак). Методологія системного підходу дозволила Г. Рейніну розглянути ТЕІМ і соціум як математичний об'єкт, та провести аналіз структури множини інтертипних відмінностей.

Таким чином, революційність парадигми науки соціоніки полягає у понятті інформаційного метаболізму, новому погляді на соціум як систему де рушійною еволюційною силою виступають інтертипні відносини. Це дозволило розробити модель та розкрити механізм функціонування, як самого соціуму так і психіки індивідуумів, що відрізняються своїм типом енерго-інформаційного метаболізму (ТЕІМ). Системний підхід та розроблені структурні моделі дозволили перейти до методів точних наук - формалізації отриманих даних. Таким чином, соціоніка стає поліфундаментальною наукою. Так, зокрема, завдяки соціоніці, психологія отримує такий методологічний інструментарій як модель ТЕІМ, що дозволяє відслідковувати ментальну і вітальну складову у функціонуванні психіки людини. Систематизувати матеріал, що переважно накопичений у вигляді класифікації виявлених характеристик та поведінки того чи іншого психотипу людини. Стає можливим, пояснити мотивацію цілей (залежно від ТЕІМ) тієї чи іншої особистості, чи передбачити реакцію поведінки в тих чи інших умовах. Вказані досягнення корисні і для криміналістики. Педагогіка отримує основу для вдосконалення методів індивідуального підходу до навчання учнів. Тип енерго-інформаційного метаболізму поняття ширше ніж психотип у психології. Соціоніка розглядає психотип людини як підсистему у системі соціуму, що робить її методологічним інструментарієм у дослідженні соціальних та політичних процесів, оскільки дозволяє розглядати групу людей, націю, державу як інтегральний ТЕІМ (А. Букалов та інші). Таким чином, свій вклад наука соціоніка вносить у соціологію. Визначивши, наприклад інтегральний ТЕІМ країни, можна розібратись у міжнародних відносинах між державами, інтерпретувати історичні події як сучасні так і досить давні. Цікавим є взаємозв'язок між знаннями древніх та законами соціоніки (С. Савченко, Т. Якубовська). Оскільки предметом дослідження філософії є об'єктивна реальність з її відображенням свідомістю людини, та закономірності розвитку природи і суспільства, то її теорія пізнання може бути збагачена методологією соціоніки. На основі законів соціоніки стає можливим класифікувати філософські системи (течії), визначити ТЕІМ відомих філософів за їх роботами (С. Чюрюмов, В. Гуленко). Перелік можна продовжувати...

1. Ахундов М. Д., Баженов Л.Б Физика на пути к единству. – М: – 1985. – 64 с.
Кехо Д. Подсознание может все. – М: – 2002. – 173 с.; 2. Аугустинавічюте А. Соционика – 1998. – 444 с.; 3. Рейнин Г Соционика– 2005. – 237 с.; 3. Чурюмов

С. И. Соционический поход к классификации философских систем //Соционика, ментология и психология личности. – 1995. –№2; 4. Ермак В.Д. Категория “время” в соционике //Соционика, ментология и психология личности. – 2007. –№5 – С. 5 – 10; 5. Дубров Я. А. Концептуальное и математическое моделирование в соционике//Соционика, ментология и психология личности. – 1999. –№5; 6. Букалов А.В. Новая модель этноса и государства, психоинформационное пространство этноса //Соционика, ментология и психология личности. – 1999. –№5; 7. Шкавро З. Н. Определение интегрального типа информационного метаболизма Украины. //Соционика, ментология и психология личности. – 2000. –№6; 8. Савченко С.В., Савченко И.Д. Базовые понятия в символической соционике. – Днепропетровск. – 1998. – 31с.

Людмила Шашкова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ВЗАЄМВІДНОШЕННЯ НАУКИ І РЕЛІГІЇ В КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Діалог науки і релігії в культурному контексті завжди відбувався за участю і посередництвом філософії й ця традиція активно продовжується. Філософська рефлексія відношення цих сфер культури дає можливість уникнути як надмірного спрощення в розумінні протиріч між ними, так і перебільшення значення кожної в культурно-історичному розвитку людства. Доцільність такого висновку підтверджується наявністю в багатьох сучасних наукових інтерпретаціях передчасних висновків щодо підтвердження або спростування наукою тих чи тих релігійних догматів, а іноді навіть пророцтв. Те саме стосується й значної кількості богословських праць, в яких автори спираються на авторитет науки та використовують наукові досягнення задля власного витлумачення. Проте, спростування священних текстів за допомогою наукової аргументації, так само, як і засудження науки з позиції релігії, в сучасному контексті однаково неприйнятні.

Аналіз історичних типів взаємодії науки і релігії, обґрунтування підстав їх конструктивного діалогу в контексті культури є предметом дискусій філософів, учених і богословів, що характеризують другу половину ХХ – початок ХХІ сторіччя і мають подальшу перспективу. Позицію науковців в межах проблеми найбільш ґрунтовно представляють праці Н.Вінера, В.Гейзенберга, А.Гриба, А.Ейнштейна, М.Планка, Б.Рассела, С.Хокінга, Е.Шредінгера та ін. Осмислення богословами багатьох аспектів взаємовідношення науки і релігії знайшло своє відображення в працях І.Барбура, Д.Брука, Ю.Мольтмана, А.Пікока, Д.Полкінхорна та ін. Діалог науки і релігії знаходиться в точці перетину найактуальніших етичних проблем нашого часу. Які цінності, моральні норми правитимуть на новому етапі людського прогресу в ХХІ столітті й після? Ці питання неможливо вирішити, якщо споруджувати між наукою і релігією герметичний і герменевтичний